

Hankintalain uudistus 2025

Johtava asiantuntija Riikka Hietanen



Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Esityksen sisältö



1. Hankintalain valmisteluprosessi ja yleistä lausuntokierroksesta

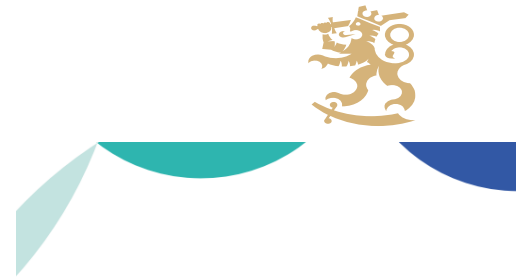
2. Ehdotukset

- Hankintojen valmisteluun kannustaminen
- Sidosyksikköhankeinnot
- Huoltovarmuus ja turvallisuus
- SOTE-hankinnat
- Muut muutosehdotukset
 - Hankintojen vastuullisuus ja harmaan talouden torjunta
 - KKV:n hankintavalvonnan tehostaminen
 - Ei-hallitusohjelmasta tulevat muutosehdotukset

Julkiset hankinnat & Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ”Vahva ja välittävä Suomi “ – hallitusohjelma

- Hallitus tavoittelee julkisten hankintojen tehostamisella merkittäviä kustannussäästöjä keskipitkällä aikavälillä.
- Hallitusohjelmassa hankinnat ja myös hankintalaki esillä eri politiikkatavoitteiden näkökulmasta
 - Markkinoiden toimivuuden edistäminen ja kilpailun lisääminen, kilpailuneutraliteetti
 - Säästöt ja tehokkuus julkisissa hankinnoissa
 - Elintarvikeketjun tasapainon kehittäminen
 - Huoltovarmuus ja turvallisuus

Yleistä: hankintalaki on kilpailuttamisen menettelytapalaki; ei sääntele sektorikohtaisia kysymyksiä eikä sopimuksenaikaista toimintaa



**Vahva ja
välittävä
Suomi**

Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 16.6.2023

Hankintalain valmistelun osa-alueet



**Vahva ja
välittävä
Suomi**

Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 16.6.2023

Hankintalain valmistelun osa-alueet

Kilpailun lisääminen, säästöt

Sidos
yksikkö
sääntelyn
uudistaminen

Hankintojen
valmistelu

Alakohtaiset asiat mm.

- Elintarvikeketju
- SOTE
- Huoltovarmuus

Oikeussuoja/
muutoksenhaku

Säädöshuolto

Keväällä 2023 rauenneen HE:n tietyt kokonaisuudet:
mm. törkeät ympäristörikokset pakollisiksi
poissulkuperusteiksi

Hallitus
ohjelma

Hallitus
ohjelman
ulkopuolelta

Hankintalain valmisteluprosessista

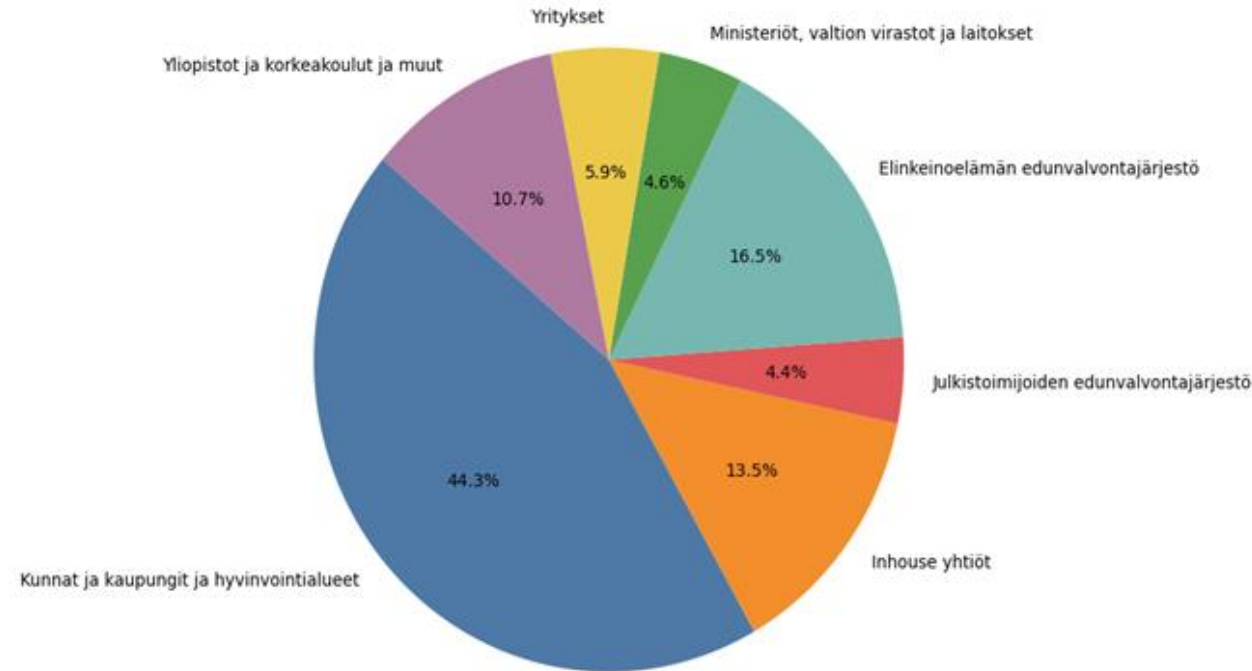


- **Esivalmistelu ja vaikutusarviointien käynnistäminen 9/2023-2/2024**
- **Työryhmätyö 3/2024-11/2024**
 - Jäsenet: TEM, VM, MMM, STM, YM, PLM, OM, KKV, Suomen Kuntaliitto, Hyvil Oy, Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen yrittäjät
- **Työryhmän mietintö lausuntokierroksella 1/2025-3/2025**
- **Lausuntopalautteen arviointi, vaikutusarviointien syventäminen ja etenemisehdotukset**
- **HE eduskuntaan syksyllä 2025**

Saatu lausuntopalaute



- Noin 620 lausuntoa, 600+ organisaatiota, osa suoraan TEM kirjaamoon
- Joissakin tapauksissa yhdessä lausunnossa on useampi lausunnonantaja
- Lausuntoja on annettu maantieteellisesti, kokoluokan mukaan ja organisaatiotyypeittäin kattavasti
- Yleisesti lausunnon antajat olivat kannattaneet hallitusohjelman tavoitteita kustannussäästöistä julkisissa hankinnoissa sekä kilpailun lisäämisestä.
- Eriävät näkemykset liittyivät keinoihin, joilla tavoitteisiin voitaisiin päästä. Erityisesti hallinnollisen taakan sekä kustannusten lisääntyminen aiheuttivat huolta lausunnon antajissa.



Hankinnan valmistelu



Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Hankinnan valmistelu



1. *Velvoite uudelleen kilpailuttamiseen, mikäli saatu vain yksi tarjous. Tästä voidaan poiketa vain erityisen painavasta syystä.*
2. *EU-kynnysarvon ylittävä hankinta voidaan olla jakamatta osiin vain erityisistä syistä ja mahdollistetaan ratkaisusta valittaminen.*
3. *Markkinavuoropuhelu lähtökohtaiseksi osaksi hankintaprosessia*
4. *Velvoitetaan hankintayksiköitä tekemään yli 10 miljoonan euron hankinnoista analyysi, jossa arvioidaan hankintamallin soveltuvuus ja ennakoidaan kustannuksia.*

Työryhmän ehdotus: perusratkaisu, jossa markkinakartoitus ja muut hankintojen valmistelua koskevat keskeiset ehdotukset nivoutuvat kokonaisuudeksi.

- **Kannustetaan markkinakartoituksen käyttöön:** markkinakartoituksella voidaan välttää valitus hankinnan jakamatta jättämisestä, ja uusi kilpailutus yhden tarjouksen tilanteissa
- Markkinakartoitus pakollista yli 10 meur hankinnoissa

Hankinnan valmistelu (65 §, 75 §, 146 §)



Markkinakartoitus sekä hankintamallin soveltuvuuden arviointi

- Tarkennetaan markkinakartoitusta (65§) ja hankinnan valmisteluun osallistumista koskevia sääntöjä, ja kannustettaisiin hankintayksiköitä markkinakartoituksen nykyistä laajempaan käyttöön hankinnan valmistelussa.
- Vapaaehtoista alle 10M€ hankinnoissa. Markkinakartoituksen käyttö ja toteutustavan valinta jäisivät kuitenkin edelleen hankintayksikön harkintaan.
- Velvoite yli 10M€n hankinnoissa tehdä markkinakartoitus tai muuten toteuttaa hankintamallin soveltuvuuden arviointi osana hankinnan valmistelua

Hankintojen osiin jakaminen

- EU-kynnysarvot ylittävä hankinta lähtökohtaisesti jaettava osiin (75§)
- Poikkeaminen eli hankinnan osiin jakamatta jättämisen tulee perustua markkinakartoitukseen tai muuhun hankinnan toteutustapaa koskevaan selvitykseen.
- Poikkeuksia mm hallintokustannusten nousu, hankintakokonaisuuden hallittavuus ja riskit, ulkomaisten yritysten houkuttelu yms.
- Mahdollistetaan valitus päätöksestä olla jakamatta hankinta osiin (146§)

Kilpailutuksen uusiminen yhden tarjouksen tilanteessa (125 §)



- Hankintamenettelyn keskeyttäminen (uudelleen kilpailuttaminen), jos vain yksi tarjous. (125 §)
- Ei velvoitetta, jos hankintayksikkö on valmistellut hankinnan huolellisesti (esim. tehnyt markkinakartoituksen). Velvoite uudelleen kilpailuttamiseen koskisi samaa hankintaa vain yhden kerran.

Sidosyksikkösääntely



Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Sidosyksikköhankinnat hallitusohjelmassa



- Hyvinvointialueet voivat organisoida ydintoimintansa erilaisilla organisatorisilla malleilla, myös yhtiömuotoisesti. Hankintalain sääntelyn kiertämiseen in house -yhtiöiden kautta tulee kuitenkin puuttua lainsäädännön ja tehostetun valvonnan keinoin (s.44)
- Hallitus parantaa julkisen sektorin tehokkuutta sekä vahvistaa alueellista elinvoimaa ja yrittämisen edellytyksiä rajaamalla julkisen sektorin mahdollisuuksia tuottaa in house-yksiköissä sellaisia tukipalveluita, joissa on olemassa toimiva markkina, kuten siivous-, taloushallinto-, ruoka- ja ICT-palveluissa.
- Hallitus varmistaa julkisten hankintojen tehokkuutta ja mahdollistaa julkishallinnon joustavat toimintatavat uudistamalla sidosyksikköjä sekä muuta julkisen vallan markkinatoimintaa koskevaa sääntelyä.
- Rajoitetaan hankintayksiköiden mahdollisuuksia kiertää hankintalakia sidosyksiköiden avulla.

"Sidosyksikön omistukselle asetetaan yleisen edun huomioon ottava vähimmäisomistus prosentti (10 %)."

- Lainsäädäntö kirjoitetaan tavalla, joka mahdollistaa jatkossakin kuntien ja hyvinvointialueiden tehtävien järjestämisen yhtiömuodossa silloin, kun se ei vääristä kilpailua, sekä tavalla, joka turvaa huoltovarmuuden, potilasturvallisuuden, kielelliset oikeudet tai muun vastaavan painavan julkisen intressin
- Tiukennetaan lainsäädäntöä siten, että sidosyksikköhankintoja voidaan tehdä vain silloin, kun ne ovat kokonaistaloudellisesti edullisempia kuin markkinoilla toimivat vaihtoehdot tai kun tähän on muu erityisen painava julkinen intressi.
- Hallitus uudistaa kuntalakia ja hyvinvointialuelakia huomioimaan paremmin taloudellinen vastuullisuus ja kuntien yritystoiminnan markkinavaikutukset.
- Yhtenäistetään sidosyksiköiden ulosmyyntirajat enintään 5 prosenttiin ja enintään 500 000 euroon in house-yhtiöiden liikevaihdosta.

Sidosyksiköiden omistusta koskeva 10% vähimmäisomistusvaatimus



- Hallitusohjelmakirjausten tarkoitus estää hankintalain kiertäminen sidosyksiköiden avulla erityisesti tukipalveluissa, joilla on olemassa olevat markkinat.

Työryhmän ehdotus:

- **Sidosyksiköiden käytölle asetetaan 10 % vähimmäisomistususuusvaatimus**
 - *Sidosyksiköllä tarkoitetaan hankintayksiköstä muodollisesti erillistä ja päätöksenteon kannalta itsenäistä yksikköä, jossa hankintayksikön omistususuus on vähintään 10 prosenttia. Sidosyksikköä koskevaa 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimuksessa tulee huomioida emoyhtiö ja sen tytär- ja osakkuusyhtiöt.*
- **Ei poikkeuksia muutoin kuin erityislainsäädännössä**
- **Siirtymäaika: yleinen siirtymäaika 1,5 vuotta; jätealalla pidempi siirtymäaika: 2,5 vuotta**
 - Siirtymäaika keskeinen keino pehmentää mahdollisia haitallisia vaikutuksia, edistää hallitusohjelmataavoitteiden vaikuttava toteutuminen
 - Sidosyksiköiden hyödyntäminen ja uusien sopimusten tekeminen
 - Sopimusten kesto

Sidosyksiköiden omistusta koskeva 10% vähimmäisomistusvaatimus



Saatu lausuntopalaute

- **Julkinen sektori (ei kannata):**
 - Lisää merkittävästi kustannuksia ja hallinnollista taakkaa.
 - Heikentää turvallisuutta, huoltovarmuutta ja pienten toimijoiden asemaa.
 - Vaatii laajoja poikkeuksia.
- **Yksityinen sektori (kannattaa):**
 - Lisää kilpailua, tehokkuutta ja mahdollisuuksia (erityisesti PK-yrityksille).
 - Huolena hallinnollinen taakka ja ICT-kustannukset.
 - Sidosyksiköiden käyttö perusteltua tietyissä tilanteissa (harvaan asutut alueet, huoltovarmuus).

Elintarvikkeet ja huoltovarmuus



Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Huoltovarmuus ja turvallisuus



Tavoite: hankintayksiköille lisää selkänöjaa huomioida huoltovarmuuteen liittyvät tarpeet julkisissa hankinnoissa

- Kirjauksen taustalla mm. *Maatalouden tulos- ja kehitysnäkymien parlamentaarisen arviointiryhmän loppuraportti*

Työryhmän mietinnön ehdotus:

Hankintalain tavoitepykälän (2§:n 1 momentti) muutos ja selkeyttäminen

- korostetaan mm. huoltovarmuuden ja turvallisuusnäkökohtien sekä ympäristöominaisuuksien huomioon ottamista
- **Huom! Myös hankintojen vastuullisuus ja harmaan talouden torjunta**

Hankinnan kohteen kuvaus (71 § uusi 4 momentti)

- **Turvallisuuteen**, huoltovarmuuteen ja varautumiseen liittyviä vaatimuksia hankinnan kohteelle

Tarjoajien poissulkeminen (81 § uusi 12 kohta)

- Korkean riskin tarjoajan (ml. toimitusketju, maatieteellinen sijainti ja riippuvuussuhteet) poissulkeminen tarjouskilpailusta

Huoltovarmuus ja turvallisuus



Hankintalain tavoitepykälän (2§:n 1 momentti) muutos ja selkeyttäminen

- korostetaan mm. huoltovarmuuden ja turvallisuusnäkökohtien sekä ympäristöominaisuuksien huomioon ottamista
- **Huom! Myös hankintojen vastuullisuus ja harmaan talouden torjunta**

2 § Lain tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä sekä edistää laadukkaiden, innovatiivisten, ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävien hankintojen tekemistä. Lain tavoitteena on huomioida huoltovarmuuden ja turvallisuusnäkökohtien toteutuminen julkisissa hankinnoissa sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Perustelut:

- Elintarvikkeet: kestävät ja vastuulliset elintarvike- ja ruokapalveluhankinnat edistävät ympäristön kannalta hyvien viljelytapojen, elintarviketurvallisuuden ja ravitsemuksen sekä eläinten hyvinvointia ja terveyttä edistävien tuotanto-olosuhteiden huomioon ottamista elintarvike- ja ruokapalveluhankinnoissa.
- Huoltovarmuus: viitataan 71 §:ään, jonka mukaan hankintayksikkö voisi huomioida huoltovarmuustavoitteita asettamalla hankintalain 71 § mukaisesti hankinnan kohdetta kuvaavissa määritelmissä turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskevia ehtoja.

Huoltovarmuus ja turvallisuus

Huoltovarmuuden huomioiminen vahvemmin hankinnoissa - hankinnan kohteen kuvaus (71 § uusi 4. momentti):



Hankintayksikkö voi hankinnan kohdetta kuvaavissa määritelmissä asettaa turvallisuutta ja varautumista koskevia ehtoja, joilla voidaan varmistaa hankittavan tuotteen, palvelun tai urakan tarjouspyynnössä edellytetty saatavuus, toimivuus ja häiriötön käyttö hankinnan kohteen koko elinkaaren ajan. Varautumiseen liittyvät hankinnat voidaan kilpailuttaa ennakolta ehdolla, jonka mukaan tavarat, palvelut tai urakat hankintaan vain, jos tarjouspyyntöasiakirjoissa määritelty kriisi- tai vastaava tilanne uhkaa tai vallitsee.

Ehdot voisivat koskea muun muassa hankintayksikön toiminnalle välttämättömien tuotteiden ja palveluiden tuottamista, logistiikkaa ja toimitusehtoja sekä jatkuvuuden hallintaa häiriötilanteissa.

Käytännössä (HE:n perustelut):

*Ehdot voisivat koskea esim. hankinnan kohteena olevan tavarán turvallisuusperusteista riskiä; palvelun maantieteellistä sijaintia; edellytystä tuottaa palvelua koko hankinnan elinkaaren ajan; tietojen säilyttämistä ETA-alueella
Mahdollistaisi poissulkemaan tarjoukset, joissa tarjotut tuotteet/laitteet tulevat kolmansista maista, ja joihin liittyy turvallisuusuhkia
Elintarvikkeet: elintarviketurvallisuuden huomiointi osana varautumista*

SOTE-hankinnat



Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Hallitusohjelmakirjaus ja sen toteuttamistapa



Tehdään selvitys hankintalaista ja julkisten hankintojen prosesseista sote-sektorin hankintojen osalta, jossa varmistetaan, että hankintojen toteuttaminen on mahdollisimman tehokasta ja kilpailutukset onnistuvat. On kuitenkin varmistettava, että esimerkiksi elämänmittaisissa palveluissa tulee huomioiduksi palveluiden jatkuvuus.

Tausta:

- Voimassaolevan hankintalain 12 luvussa säädetty SOTE-palvelujen laatuvaatimuksista
- SOTE-uudistuksen tultua voimaan sääntely on osoittautunut päällekkäiseksi SOTE-järjestämislain kanssa, jossa on säädetty palveluntuottajien vaatimuksista hankintalakia yksityiskohtaisemmin ja laajemmin

HE-luonnos/mietintö:

- Hankintalain erilliset SOTE-säännökset (107-115§) kumotaan lukuun ottamatta suorahankintaa erityistilanteissa (HO-kirjauksen huomiointi)
 - 110§: asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakassuhteen turvaaminen hankintalain 40 §:ään

Oikeussuoja



Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet



Hallitusohjelmakirjaukset

Kilpailu- ja kuluttajaviraston valvontaa vahvistetaan ja perustetaan hankintatietokanta, joka mahdollistaa kehitystoimien ja lainsäädäntömuutosten arvioinnin, parhaiden käytäntöjen levittämisen ja väärinkäytösten havaitsemisen.

Tausta: nykyisellään KKV valvoo EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja sekä SOTE-hankintoja

- **HE-luonnoksessa** KKV:n harjoittama hankintavalvonta ulotetaan kansallisen kynnysarvon ylittäviin rakennusurakoihin (EU-kynnysarvo verraten korkea, 5,538 miljoonaa euroa)
- Hankintatietokantaa koskevan kirjauksen toteutus VM:n vastuulla

Sanktioidaan suoramankinnan ja pakollisen sopimusmuutosilmoituksen ilmoittamatta jättäminen.

- Toteutetaan hankintalain jälki-ilmoittamista koskevan velvoitteen täsmentämisellä.
- Sanktiointi VM:ssä valmistelussa olevan hankintatietolain jälki-ilmoittamista koskevan sanktioinnin yhteydessä.

Muut kuin hallitusohjelmasta tulevat muutokset



Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Ei-hallitusohjelmälähtöiset muutokset - nostoja



Hankintojen vastuullisuus

- Taustalla mm. Hankintojen hiilijalanjälki-selvitys (HILMI) vuodelta 2021, havainnot pakollisten poissulkuperusteiden todentamismenettelyn hallinnollisesta taakasta

HE-luonnos:

- Hankintalain tavoitepykälän muutos: taloudellinen, ekologinen ja sosiaalinen kestävyys lain tavoitteiksi
- Törkeät ympäristörikkokset sekä törkeä kirjanpitorikos pakollisiksi poissulkemisperusteiksi
- Lisäksi: luovutaan rikosrekisteriotteista pakollisten poissulkemisperusteiden ainoana todentamiskeinona
 - Rikosrekisteriotteiden rinnalla poissulkeminen todennettaisiin tarjoajan vakuutuksella vahvistetulla ilmoituksella.

Säädöshuolto mm.

- Alihankkijoita ja voimavarayksiköitä koskeva selvennys

Ei-hallitusohjelmälähtöiset muutokset - nostoja



Hankintojen kaksikielisyys

Tausta (JHNYn selvitys 2021): epäselvyyttä lain tulkinnasta, tarve julkaista hankintailmoitus kahdella kielellä sekä myös muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä

HE-luonnos:

- Selkeytys jonka mukaan kansallisen hankinnan voi julkaista sekä suomen että ruotsin kielellä
- Hankintayksikkö voi lisäksi julkaista ilmoituksen yhdellä tai useammalla muulla kielellä (esim. englanniksi)
- Mahdollistaa kilpailun lisäämisen julkisissa hankinnoissa ja edistää kielilain velvoitteiden toteutumista

Kiitos!

riikka.hietanen@gov.fi



Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet